

якщо Україна продовжуватиме отримувати значну міжнародну підтримку, ефективно реформуватиме свою економіку та військові сили, зберігатиме національну єдність та стійкість, а також активно використовуватиме дипломатичні та інформаційні засоби. Важливою є також здатність України адаптуватися до змін у конфлікті та використовувати всі доступні ресурси для досягнення своїх цілей.

Список використаних джерел:

1. Іляшко О. О. Забезпечення територіальної цілісності і недоторканності України: національні і міжнародно-правові аспекти / О. О. Іляшко // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Юридичні науки. - 2018. - Т. 29(68), № 3. - С. 33-39. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_law_2018_29\(68\)_3_8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_law_2018_29(68)_3_8).
2. Статут ООН 1945 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>
3. Гречко О. Принцип єдності та цілісності державної території як гарантія унітарного характеру української держави. Право і Безпека. 2014. № 4 (55). С. 12-15.

Сокол Денис Олександрович,

Студент 2-го курсу ННІ № 2

Національної академії внутрішніх справ;

Науковий керівник:

Славна Оксана Володимирівна,

доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ЗА КОРДОНОМ

У період повномасштабної агресії росії проти України, виникає актуальне питання захисту прав українських громадян, які були змушені залишити територію України внаслідок війни. З моменту початку повномасштабного вторгнення, значна кількість українських громадян знайшла притулок у країнах Європейського Союзу.

Згідно з даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, на кінець 2022 року, 7,9 мільйона громадян України перебували на території країн Європейського Союзу. З цієї кількості, 4,9 мільйона осіб отримали тимчасовий захист або інші форми захисту, відповідно до законодавства європейських країн країн. Важливо відзначити, що 85% з тих, хто був змушений покинути Україну через збройну агресію, складають жінки [1]. На сьогоднішній день важко визначити точну кількість громадян України у конкретній країні через значну транзитну міграцію та повернення деяких громадян на батьківщину. Крім того, не всі громадяни України, які перебувають за кордоном,

zareєстровані в консульських установах. Дана проблема підкреслює необхідність покращення системи реєстрації та моніторингу для забезпечення ефективного захисту прав українських громадян за кордоном.

Порушення прав громадян України за кордоном є актуальною проблемою, яка вимагає негайного вирішення. Згідно з щорічною доповіддю Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за 2022 рік, до Уповноваженого надійшло 45 звернень щодо питань порушення прав громадян України за кордоном [2].

Згідно зі звітом Комітету ООН з ліквідації расової дискримінації, громадяни та резиденти України, які тікають від конфлікту, не завжди знаходяться в сприятливих умовах під час поїздок до європейських країн. Крім того, Комітет ООН закликає держави-учасниць вжити заходів для запобігання та припинення всіх форм расової дискримінації та її проявів, особливо повідношенню до людей, які тікають від ксенофобського та расистського насильства та конфліктів [3].

Також комітет ООН закликав держави-учасниці, особливо сусідні з Україною, продовжувати надавати доступ на свої території всім особам, які рятуються від конфлікту, без дискримінації за ознакою раси, кольору шкіри, національного чи етнічного походження та незалежно від їх імміграційного статусу [3].

Так, однією із країн Європейського Союзу, що межує з Україною є Угорщина, в якій зафіксована найбільша кількість порушень прав громадян України. Віктор Ясевін, представник Національної асоціації адвокатів України в Угорщині, визначив декілька типових проблем, з якими стикаються українські громадяни в Угорщині:

1) упереджене, нешанобливе і принизливе ставлення до українських громадян з боку угорських митників і прикордонників під час перетину ними угорського кордону, особливо під час перевірки дотримання правил переміщення валютних цінностей [4];

2) Угорські банківські установи відмовляються відкривати рахунки для громадян України, а також для угорських компаній, в яких є українські громадяни. Дана відмова обґрунтовується внутрішньою політикою банку щодо оцінки рівня ризику клієнта. В цьому контексті ми стикаємося з безпосередньою дискримінацією за громадянством України. Іронічно, що виникає певний парадокс, адже згідно з законодавством Угорщини, новостворена юридична особа повинна відкрити банківський рахунок протягом 15 днів після державної реєстрації [4];

3) зафіксовані випадки, коли працівники ВРАЦС та міграційної служби Угорщини незаконно вимагають від українських громадян легалізацію документів шляхом проставлення апостиля. Дані документи були видані Консульським відділом Посольства України в Угорщині. Ці вимоги є протиріччям до положень Гаазької Конвенції 1961 року, тому такі дії спричиняють юридичні труднощі, що викликає занепокоєння щодо дотримання міжнародних стандартів [4];

4) Угорська Національна служба безпеки зловживає своїми

повноваженнями, використовуючи політичні мотиви для внесення даних про українських громадян та членів їх сімей до Шенгенської інформаційної системи (SIS). Дані дії обмежують права цих осіб на свободу пересування, що є порушенням їх основних прав [4];

5) огляд матеріалів справ, що стосуються адміністративних правопорушень, вчинених громадянами, та реєстрація даних про українських громадян в системі SIS, відбувається без попереднього встановлення винуватості особи у правопорушенні [4];

6) Угорські правоохоронні органи не застосовують формального підходу до забезпечення права українських громадян на перекладача або адвоката. Право підозрюваних, обвинувачених і підсудних на переклад мовою, якою вони володіють, гарантоване Кримінальним кодексом Угорщини, фактично не дотримується [4];

7) Ненадання належного медичного обслуговування та лікування громадянам України, які утримуються в угорських пенітенціарних установах. Формальне ставлення до розгляду офіційних звернень цих людей та їхніх родичів. Ситуація змінюється лише після того, як адвокати звертаються до Будапештського відділення Гельсінської правозахисної організації з проханням провести комплексне комісійне медичне обстеження та скласти звернення [4];

8) порушення права громадян України на свободу пересування під час проведення правоохоронними органами першочергових слідчих дій шляхом обмеження свободи пересування непроцесуальними методами. Примусове та незаконне затримання людини в поліцейській дільниці на тривалий час (іноді до 12 годин) без повідомлення про її процесуальний статус. (Під час вчинення подібних протиправних дій затриманим забороняється залишати поліцейську дільницю, їм не дозволяється здійснювати своє право на захист, їх не годують і не дають можливості задовольнити свої фізіологічні потреби) [4].

Наша країна, згідно зі статтею 25 Конституції України, гарантує піклування та захист своїм громадянам, які перебувають за її межами [5]. Таку ж норму містить і стаття 8 Закону України "Про громадянство України".

В даний час, за кордоном, консульське забезпечення захисту прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб України здійснюється через Департамент консульської служби Міністерства закордонних справ України. Цей департамент відповідає за надання консульських послуг, включаючи захист прав українських громадян за кордоном. Водночас, було запроваджено спрощений порядок повернення в Україну громадян, які стали жертвами злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, сексуальною та іншою експлуатацією. Це важливий крок у боротьбі проти транснаціонального злочину та захисту прав людини. У разі втрати паспортів, консульські установи України мають у стислі терміни вирішувати безпосередньо з відділами громадянства паспортної та імміграційної служби МВС України питання підтвердження особи громадянина для подальшого документування його закордонною установою свідоцтвом на повернення в Україну. Це важливий аспект консульської допомоги, що спрямований на забезпечення безпеки та захисту прав українських громадян за кордоном.

Список використаних джерел:

1. УВКБ ООН оновлює дані про біженців з України, які відображають останні переміщення URL: https://www.unhcr.org/ua/46047-unhcr-updates-ukraine-refugee-data-reflecting-recent-movements_ua.html
2. Щорічна доповідь про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2022 році URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/report-2022/images/documents/annual-report-2022.pdf>
3. UNHCR chief condemns ‘discrimination, violence and racism’ against some fleeing Ukraine URL: <https://news.un.org/en/story/2022/03/1114282>
4. Типові порушення прав українців в Угорщині озвучив представник НААУ URL: <https://unba.org.ua/news/8244-tipovi-porushennya-prav-ukrainciv-v-ugorshini-ozvuchiv-predstavnik-naau.html>
5. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

*Тригубенко Галина Василівна,
доцент кафедри конституційного права
та прав людини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент*

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАННІСТЬ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ

Конституція України у ст. 29 закріпила право на свободу та особисту недоторканність та встановила можливість його обмеження лише на підставах та в порядку, які чітко визначені законом [1]. Стан забезпечення реалізації цього права в Україні завжди перебував під особливим увагою, адже випадки його свавільного обмеження траплялися достатньо часто і в мирній Україні, але в умовах збройного конфлікту, повномасштабного вторгнення, окупації частини території України проблема гарантування права на свободу та особисту недоторканність вийшла на новий рівень. Зокрема, на тимчасово окупованих територіях забезпечити громадянам це право стало практично неможливим.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» держава вживає всіх заходів щодо гарантування прав і свобод людини і громадянина, передбачених Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, усім громадянам України, які проживають на тимчасово окупованій території. Основними напрямками захисту прав і свобод цивільного населення на тимчасово окупованих територіях серед іншого визначається